

Nem lehetne-e egy külön szuverén ország?

Meghallgatás a Capitoliumban

Washington D.C., United States Capitol, Rayburn House, 2239. számú terem, 2004. április 21., szerda, 1410–1545

Részvevők:

Diane E. Watson, demokrata párti kongresszusi képviselő, Los Angeles, Egyesült Államok

Illár József, Kísszelmenc (Szolonci) polgármestere, Ukrajna

Nagy Sándor András, a Magyar Amerikai Kongresszusi Kapcsolatok Központjának elnöke, Washington D.C., Egyesült Államok, Magyarország

Olekszander Scserba, a washingtoni ukrán nagykövetség tanácsosa, Washington D.C., Egyesült Államok, Ukrajna

Rastislav Kacer, washingtoni szlovák nagykövet, Washington D.C., Egyesült Államok, Szlovákia

Rohonyi Rudolf, Tom Lantos képviseletében, Washington D.C., Egyesült Államok

Tóth Lajos, Nagyszelmenc (Vel'ké Slemence) polgármestere, Szlovákia

Zelei Miklós, Budapest, *A kettézárt falu* című könyv szerzője, Magyarország

*

Rohonyi Rudolf: Jó napot kívánok mindnyájuknak! Az Emberjogi Frakció megkezdte ülését Szelmencről, a kettézárt faluról. Üdvözlöm a tisztelt megjelenteket, örülök, hogy mindnyájan el tudtak jönni. Külön köszönet Rastislav Kacer úrnak, a szlovák nagykövetnek. Szívélyesen üdvözlöm Olekszander Scserba urat, az ukrán nagykövetség tanácsosát. A további tanúk, Tóth Lajos úr, a szlovákiai falurész, Vel'ké Slemence, Nagyszelmenc

polgármestere, Illár József úr, az ukrainai falurész, Szolonci, Kisszelmenc polgármestere, Zelei Miklós úr, *A kettézárt falu* című könyv írója és Nagy Sándor András úr, aki a Magyar Amerikai Kongresszusi Kapcsolatok Központjának az elnöke Washington D.C-ben. Szeretném bemutatni Samantha Stockmant, aki Frank R. Wolf kongresszusi tag képviselőjében jelent meg, valamint magamat és Hans Hogrefét. Ezt a meghallgatást Dennis J. Kucinich kongresszusi képviselőnek kellett volna megnyitnia, de megbeszélései ütköztek egymással, nem tudott eljönni. Nálam van a nyilatkozata, amelyet később fel is fogok olvasni, és belekerül a jegyzőkönyvbe.

Röviden elmondanám Szelmenc történetét, utána bemutatunk egy hétperces videót. Szelmenc egy 1100 lelket számláló falu, a szlovák–ukrán határon fekszik, ez a határ vágja ketté a második világháború óta, nagyjából két egyforma részre. A szlovákiai rész neve Vel'ké Slemence, az ukrainai rész pedig Szolonci. Nagyszelmenc és Kisszelmenc. Ma, 60 évvel a háború, tizenhárom évvel a vasfüggönyök lebontása után a falu még mindig két részre oszlik. Hogy meglátogassák a túloldalon élő barátaikat, rokonaikat, a falusiaknak több mint harminc mérföldet [mintegy ötven kilométert] kell utazniuk a legközelebbi határátkelőhelyig. A nagy munkanélküliség és az alacsony jövedelmek miatt a legtöbb lakos csak ritkán engedheti meg magának, hogy meglátogassa rokonait és barátait, az utazási költségek miatt, és ehhez ráadásul rengeteg dokumentumot kell megszerezniük. 2001-ben a falusiak hivatalos képviselői kormányaikhoz fordultak, hogy létesítsenek határátkelőt a faluban. Egészen pontosan azt kérték, tegyék lehetővé, hogy hetenként kétszer gyalogosok és kerékpárosok átjárhassanak. 2004. március 29-én az Emberjogi Frakció nyolc tagja, Tom Lantos, Christopher Shays, Diane E. Watson, Eleanor Holmes Norton, Stephanie Tubbs-Jones, Timothy Ryan, Dennis J. Kucinich és Carolyn B.

Maloney levélben fordult Mikuláš Dzurinda szlovák miniszterelnökhöz és Leonyid Kucsma ukrán elnökhöz, kérve mindkét felet, hogy minden erőfeszítést tegyenek meg ennek a szerencsétlen helyzetnek a megoldásáért. Mivel Szlovákia a jövő hónapban belép az EU-ba, jelentős előrelépést várhatunk ez ügyben.

Most lejátsszuk a videót:¹

A sztálini vasfüggöny ma is létező maradványa zárja ketté az ukrán–szlovák határon lévő, hatszáz éve összeforrott magyarlakta ikerfalut. Nagyszelmenc a település Szlovákiában lévő része, Kisszelmenc pedig Ukrajnához tartozik. A Kárpátalján fekvő magyar vármegyék 1919-ig Magyarországhoz tartoztak. Az első világháborút lezáró békeszerződéssel – a népek önrendelkezési jogát megfogalmazó wilsoni elveket figyelmen kívül hagyva – ez a terület az azóta felbomlott Csehszlovákiához került. 1938 őszén, az első bécsi döntéssel a térség nagy része visszakerült Magyarországhoz, így 1938–1944 között Szelmenc újra Magyarország része lett.

Az ikerfalut a második világháború végén vágta ketté a szovjet–csehszlovák vasfüggönnyel, amikor a Szovjetunió bekebelezte Kárpátalját. A Szovjetunió szétesését követően, 1991 végétől a kettézárt falut Szlovákia és Ukrajna határa vágja szét.

Ukrajna és Szlovákia között jelenleg vízumkényszer van. Ha valaki a szlovákiai Nagyszelmencről át akar menni a tőle ötven méterre lévő ukrainai Kisszelmencre a szomszéd házba, több hetes bürokratikus ügyintézésel, 30

¹ A meghallgatásra a *Media Flash Reklám és Televíziós Szolgáltató Műhely Kft.* tulajdonosa, *Birinyi József* producer, illetve *Barati Gábor* operatőr és *Gazsó L. Ferenc* riporter egy, a történelmi összefüggéseket bemutató, helyszíni riportelemekkel színesített, hétperces összefoglaló videofilmet készített a történelmi Magyarország és Szelmenc feldarabolásáról, *A kettézárt falu* címmel.

USD vízumdíj megfizetésével, több órás határon töltött várakozással és hatszáz kilométer utazás után megérkezhet végre az utca túloldalán élő testvérehez, szüleihez, rokonaihoz.

Ha az ukrán oldalról indul valaki látogatóba Nagyszelmencre, Szlovákiába, akkor a bürokratikus, időigényes ügyintézés mellett kifizeti például a vízum költségét, amely meghaladja a havi átlagnyugdíj összegét, és kétszáznegyven kilométeres körutazással leküzdheti az ötvenméternyi távolságot.

Az 1945-ös kettévágás következményeit a falu máig nem heverte ki. Nagyszelmenc és Kiszszelmenc lakóinak száma 1944-hez viszonyítva 60 százalékra csökkent. Akad olyan szelmenci őslakos, aki kizárólag magyar nyelven beszél, élete során ki nem tette lábát a szülőfalujából, mégis négy állam polgára volt.

Zelei Miklós magyar író A kettézárt falu című könyvének, valamint a Magyar Amerikai Kongresszusi Kapcsolatok Központja elnöke, Nagy Sándor András úr szelmenci látogatásának, budapesti nemzetközi sajtótájékoztatójának köszönhetően irányult az Egyesült Államok Kongresszusának és a nemzetközi politikának a figyelve a Szovjetunió döntése alapján hatvan éve szögesdróttal elvágott falu embertelen helyzetére.

Tizennégy évvel a berlini fal lebontása után a vasfüggöny ebben a faluban családokat szakít szét. 2004. május 1-től – Szlovákia és Magyarország európai uniós csatlakozásától – az EU és Ukrajna határa választja majd ketté a falut. A sztálini vasfüggöny-örökség átváltozhat a gazdag Európa átjárhatatlan aranyfüggönyévé.

A szelmenci polgárok kérik a XXI. század emberi normáihoz méltó megoldás elősegítését!

Rohonyi Rudolf: Köszönjük. Először is azt szeretném mondani, hogy még várjuk Diane E. Watson kongresszusi képviselő asszonyt, de nem tudjuk biztosan, hogy mikor érkezik. Most látom, hogy itt ül Mrs. Istook, Ernest J. Istook, Jr. oklahomai képviselő felesége. Mielőtt a tanúkat meghallgatjuk, felolvasom Kucinich képviselő úr nyilatkozatát: *Nagyon köszönöm Lantos képviselő úr levelét, amelyben fölkért, hogy a mai meghallgatás társelnöke legyek. Szelmenc falu története szívszorító. Egy olyan falu története, amelyet a második világháború után egy vonallal mesterségesen szétválasztottak, s így a vasfüggöny részévé vált. Szlovákiában és Ukrajnában mintegy ezerszáz ember él a megosztott faluban. Családtagok és barátok, akik csak néhány méternyire élnek egymástól, a szétválasztás óta mérföldeket utaznak a legközelebbi határállomásig, hogy egymást láthassák. Fivéreknek és nővéreknek, akik az utca másik oldalán élnek, a határon kell átkiabálniuk, hogy beszélhessenek egymással. Az elmúlt hatvan évben ezek az emberek folyamatosan kérték, hogy nyissanak határátkelőt, de soha nem kaptak hivatalos választ. Ma, úgy tudom, remény van arra, hogy ezek az emberek hivatalos választ kapjanak ebben az ügyben. Kötelezettségvállalást akarnak arra, hogy ez meg fog történni. Teljesítsük álmaikat, vállalni kell az elkötelezettséget arra, hogy a határátkelő meg fog nyílni!*

Folytatásul bemutatom első tanúnkat, Kacer nagykövet urat. Kíván megjegyzéseket tenni?

Rastislav Kacer: Hogyne, szívesen. Köszönöm a meghívást az ülésre, és köszönöm Tom Lantos képviselő úr érdeklődését az ügy iránt, beszéltem vele erről az esetről, amely, meg kell mondanom, számomra meglehetősen új, itt az Egyesült Államokban hallottam róla először. Szlovákiában soha nem hallottam róla. Ezt a videót látva, és alapvető tájékozottságot szerezve az ügyről, azt mondhatom, mindez klasszikus példája annak, hogy a nagypolitika a zöldsasztal mellett olyan döntéseket hoz, amelyek

meglehetősen durván jelennek meg az onnan több ezer kilométer távolságban élő, egyszerű emberek életében. A szlovák nép megszenvedte a hidegháborút, és hogy a vasfüggönyt a második világháború után egész Európában felépítették. Ez a falu egyik fizikailag létező tanúja annak a megosztottságnak, amelyet a jaltai határok érzéketlen meghúzása okozott emberi életekben és sorsokban. Csehszlovákiának, később Szlovákiának sikerült megmenekülnie a hidegháború csapdájából a bársonyos forradalommal, és az azt követő közép-európai változásokkal. Más országokkal együtt csatlakozva az EU-hoz és a NATO-hoz, tagjaivá váltunk a szabad, demokratikus és virágzó országok családjának. E realitások miatt mi nagyon nem szeretnénk, ha bárhol Európában ismét vasfüggönyt húznának fel. Mert nem gondoljuk, hogy az európai integráció eredeti gondolata és a NATO létrehozásának gondolata mögött ilyen szándékok rejlenének. Szlovákia sem, és ezek a szervezetek sem támogatnak olyan politikát, hogy bárhol erősödjön a megosztottság, ilyen, mesterségesen elválasztó határokkal. Ez a határ Jalta realitása és mi is Jalta realitásának tekintjük. Kormányunk nem sokat tud tenni ellene, és azt gondolom, hogy nem sokat lehet tenni e realitás ellenében. Ez egy külső EU-határ, világos. Azonban ez a kérdés a szlovák kormány érdeklődésének fókuszában volt és van, amióta nekem tudomásom van róla. Felhívtam a belügyminiszterünket és a külügyminiszterünket, és azonnal kaptam egy listát azokról az intézkedésekről, amelyek az Ukrajnával szemben 2000-ben bevezetett vízumkényszer óta történtek. Valóban benyomást keltő lista arról, hogy milyen kísérletek történtek annak érdekében, hogy megoldást találjanak az ilyen nonszensz helyzetre, amelyet a filmen láttunk az előbb e nagyon sajnálatos képeken. Azt hiszem, hogy a megoldás nagyon közel van. Vannak realitások, amelyeket le kell győznünk. Mindenekelőtt a vízumbevezetés nem olyan dolog volt, amit Szlovákia nagyon akart. Ez nem olyan dolog volt, amit mi

újíttunk, hanem az EU jogrendszeréhez való csatlakozás miatt vált szükségessé. Egyszerűen be kellett vezetnünk, egy valamilyen számú határozat értelmében. Ugyanakkor szeretnénk e vízumrendszert annyira humanizálni, amennyire csak lehetséges. Számos lépést tettünk ennek érdekében, amelyek végül szerződéskötéshez vezettek Ukrajnával, azzal a céllal, hogy puhítsuk, liberalizáljuk, humanizáljuk a vízumkényszert, amennyire csak lehetséges. A határ mentén élő embereknek nem kell vízumdíjat fizetniük, nem kell bemutatniuk meghívólevelet, a vízum érvényességi ideje kétszerese a szokásosnak stb... Tehát már az elmúlt két évben egy sor puhító, liberalizáló intézkedés történt. Valamint mind ukrán, mind szlovák részről előkészületben van egy megállapodás egy új határátkelő megnyitására, éppen ebben a kis faluban. A probléma az, hogy mivel ez egy külső határa az EU-nak, ha határátkelőt nyitunk, annak teljesen nemzetközi határátkelőnek kell lennie. Az EU külső határain semmi más nem nyitható. Az EU-tagság előtti gyakorlat Csehszlovákiában a helyi lakosok számára lehetőségessé tette a kishatárforgalmat, ilyen volt Lengyelország irányában. Szlovákia azonban hajlandó átkelőt nyitni ezen a helyen, ami természetesen költséges, a jóváhagyása is időt vesz igénybe, és sok bürokráciával jár. De van egy különlegesen jó hír: az Európa Tanács tárgyalta egy új törvénytervezet részletét, amelyet a tervek szerint elfognak fogadni, és ez elérhetővé teszi a kishatárforgalom lehetőségének megteremtését. Az a tervezet közel van az elfogadáshoz. Ha elfogadják, ami reméljük, hamar megtörténik, szándékunkban áll átjárási lehetőséget nyitni. Ennek a törvénynek az adaptálása, az átjárás megteremtése ebben a hidegháború által is megosztott kis faluban precedenst teremtene az EU teljes külső határára vonatkozóan. Ne csináljunk újabb, úgynevezett aranyfüggönyt, vagy hívják bárhogyan, az EU külső határain. Ez is egy jele lenne a környező országokkal való partnerségnek. De vissza szeretnék még

térni a vízumügyhöz. Ez nem volt egy, a szlovákok szívéhez közel álló döntés. Mint ahogy az USA részéről a szlovákokkal szemben alkalmazott vízumkényszer sem tekintjük kemény, barátságtalan lépésnek. Az USA-val jó szövetségi viszonyban vagyunk, a legjobb barátságban, mi ezt ténynek, realitásnak, specifikus szükségességnek tekintjük. Ukrajnával szemben, amellyel az egyetlen EU-n kívüli határunk van, ugyanúgy, mint más szomszédunkkal szemben, szeretnénk a lehető legnyitottabbak lenni, a legbefogadóbbak, és humanizálni a határkérdést, amennyire csak lehet. Szeretném kormányom elkötelezettségét tudatni az ügy jó megoldására, és bemutatom azt a levelet, amelyet a Belügyminisztériumunktól ma, éppen e meghallgatás előtt kaptam. Ebben a levélben arról tájékoztatnak, hogy a jövő héten a két polgármester jelenlétében újabb szakértői megbeszélés kezdődik arról, hogyan lehetne a határátkelőt létrehozni. Újabb nagy lépés lesz előre, ha az EU törvénymódosítása megszületik. Akkor javulnak az esélyek. Köszönöm szépen.

Rohonyi Rudolf: Köszönöm, nagykövet úr. A következő Olekszander Scserba tanácsos úr. Kérem, ismertesse álláspontjukat.

Olekszander Scserba: Mindenekelőtt megköszönöm az USA kongresszusának, hogy időt szakított rá, hogy megismerje ezt a problémát, amely nagyon fontos sok ukrán állampolgár számára, s nem csak annak a falunak, amelyet itt a videón láttunk. Másodszor, mentegetőzőm azért, hogy Mihajlo Reznik nagykövet úr nem tud jelen lenni, de éppen most van itt az ukrán kereskedelmi miniszter, s vele együtt a Nemzetközi Valutaalap ülésén vesz részt. Itt akart volna lenni. Ukrajna a szelmenci problémát nem csupán jaltai problémának látja, hanem politikai és történelmi ügynek. A kettéosztott falu annak az új veszélynek a tükröződése, amellyel Kelet-Európa szembenéz. Az Európai Unió megnövekedése, nem kétséges, mérföldkőnek tekinthető eredmény sok európai számára. Azonban e falu esete

nyilvánvalóvá teszi, hogy Európa megosztottságát még nem sikerült legyőzni, és nem minden európai ember élvezi a bővítés előnyeit. Európa nem lesz teljessé és egésszé az idén soron következő tíz új tag csatlakozásával. Azt gondoljuk, hogy a fal, nagyon sajnálatos módon, nem tűnt el. A tény az, hogy jelenlegi helyéről eltolódik máshová. Ezért hallgattam nagy örömmel azt, amit a szlovák nagykövet mondott, hogy Ukrajna számára Brüsszelből valószínűleg jó hírek jöhetnek. Sajnos mostanáig azzal a helyzettel kellett szembenéznünk, amit itt a videón láttunk. Az elég nyilvánvaló, hogy nem Ukrajna az az ország, amely a jelen helyzetért vádolható. Emberek ezrei a szomszéd területeken, Szlovákiában, Romániában és Ukrajnában nem gyakorolhatják azt az alapvető jogukat, hogy kommunikálhassanak a határ túloldalán élőkkel. Ukrajnában széles körben elterjedt az a nézet, hogy az illetékes EU hatóságok még mindig nem szentelnek kellő figyelmet ezeknek az embereknek. Jelenleg a schengeni rendszer szabályainak teljesen széleskörűnek kellene lenniük az összes ukrán állampolgár számára, beleértve azokat is, akiknek nem élnek rokonai a határ másik oldalán. Szelmenc példája mutatja ennek a politikának a drámai következményeit az átlagemberek életére. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy egy határátkelő létrehozása csak részben oldaná meg a problémát. Harmincöt dollár kifizetése egy vízumért nagyon tekintélyes összeg azoknak a nyugdíjasoknak, akik a határ ukrán oldalán élnek. Ezen túlmenően, ahogyan hallottuk, egy ötven kilométeres [harminc mérföldes] utazás a legközelebbi átkelőig és ugyanez az út visszafelé, továbbá az utazás Ungvárra szlovák vízumért, fizikailag és pénzügyileg is kimeríti ezeket az idősebb embereket. Ennél fogva, ahogy mi látjuk, a jelenlegi helyzet nem tekinthető elfogadhatónak. A tényleges megoldás a következő pontokban foglalható össze:

A. A szlovák és ukrán felek között a kishatárforgalomra vonatkozó megegyezés megkötése és ratifikálása. Ez arra a fajta kishatárforgalomra vonatkozó megegyezés, amelyet a szlovák nagykövet említett, amely lehetővé tenné, hogy a helyi lakosok évenként négyszer-ötször – vallási ünnepeiken – átkelhessenek a határon.

B. Megfelelően a jelenleg érvényes kétoldalú egyezményeknek, ingyenes, többszöri átutazásra jogosító vízum azoknak az állampolgároknak, akiknek nem élnek rokonai a másik oldalon.

C. Olyan határátkelő nyitása, amely arra van feljogosítva, hogy vízumot adjon ki a helyi lakosoknak. Azonban egy teljesen felszerelt schengeni típusú átkelő megvalósítása, a szükséges infrastruktúra és kommunikációs feltételek megteremtése időt és pénzt igényel. Ennek az összegnek a negyven százalékát Ukrajnának kellene fizetnie, ami komoly tétel, s ez időt vesz igénybe. Ezért az ezt megelőző megoldás a már említett kishatárátlépő létrehozása. Ismereteim szerint mind Szlovákia, mind Ukrajna kész egy ilyen megállapodás aláírására. Ezt a témát többször megtárgyalták már a megfelelő szintű kétoldalú megbeszéléseken, legutóbb 2003 decemberében.

A végleges megoldás tehát az Európai Bizottság kezében van, amely jelenleg a szerződéstervezetet a schengeni egyezményrel való komformitás szempontjából vizsgálja. És az utolsó dolog, amit mondani akartam: ennek az ügynek mind a politikai, mind az emberi dimenziói fontosak. A probléma, amely sok évvel ezelőtt jött létre, ma is létezik, az Európai Unió bővítése jelenleg sajnálatosan csak mélyítette, és emberek ezreinek személyes problémájává tette. Az Európai Unió bővítésének történelmi jelentősége közepette ezeket az embereket nem kellene elfelejteni. Az egyesített Európát nem szabad az ő rovásukra felépíteni. Köszönöm.

Rohonyi Rudolf: Nagyon köszönöm. Mielőtt továbbmegyünk, bemutatom Diane E. Watson képviselő asszonyt, aki szintén tagja az Emberjogi Frakciónak. Képviselő asszony, kíván néhány szót szólni?

Diane E. Watson: Igen. Nagy megtiszteltetés, hogy itt lehetek. Mielőtt a kongresszusba kerültem volna, nagykövet voltam, és az emberi jogok kérdésköre számomra mindig a legmagasabb prioritással volt rangsorolva. Azért jöttem ide, hogy meghallgassam a tanúkat, és lássuk, hogyan tudjuk meghatározni teendőinket a bennünket most foglalkoztató emberi jogi feladatok megoldása érdekében. Nagy érdeklődéssel hallgatom a tanúkat. Nagyon köszönöm.

Rohonyi Rudolf: A következő tanú Tóth Lajos úr, Nagyszelmenc polgármestere. Ön ugye magyarul fog beszélni?

Tóth Lajos: Igen.

Rohonyi Rudolf: Biztosítjuk a tolmácsolást.

Tóth Lajos: Tisztelt Elnök urak, Elnök Asszony, tisztelt Nagykövet Urak! Tisztelt Hallgatóság! Tóth Lajos vagyok, a 600 lelket számláló Nagyszelmenc polgármestere. Engedjék meg, hogy megköszönjem az Emberjogi Frakció meghívását. Köszönöm önöknek, hogy időt szakítottak egy kis közösség problémáinak a meghallgatására. A második világháború befejezése után a szovjethatalom úgy döntött, hogy az államhatár Csehszlovákia és a Szovjetunió között egy 1100 lakosú ikerfalu, Nagyszelmenc és Kisszelmenc főutcáját fogja kettévágni. A 800 lakosú Nagyszelmenc és Kisszelmenc egy részét Csehszlovákiához, a 300 lakosú Kisszelmenc nagyobbik felét a Szovjetunióhoz csatolták. Hölgyeim és Uraim! Én, Nagyszelmenc választott képviselője még soha nem jártam Kisszelmencen. A váratlanul történt határmódosítás annyira hihetetlennek tűnt nagyszüleink számára, hogy a határőrök éberségét kijátszva egy ideig még átjártak a határ túloldalán lévő földjeiket megművelni. A döbbenet akkor

lett óriási, mikor a szovjet határőrök egy nap leforgása alatt 6 méter magas deszkapalánkot építettek. Így történhetett meg, hogy a nagyszüleinél vakációzó kisszelmenci Rebeka örökre Nagyszelmencen maradt. A szülei már csak mennyasszonyként látták viszont, akkor is csak a határon keresztül, mivel a szovjet hatóságtól nem kaptak engedélyt, hogy részt vehessenek a lányuk esküvőjén. A deszkából épített fal azt is megakadályozta, hogy az egymástól elszakított testvérek, rokonok, ismerősök láthassák egymást. Bár 1945 óta történtek kisebb-nagyobb változások, de ezek nem befolyásolták kedvezően falunk fejlődését. Az elmúlt évtizedek alatt Nagyszelmenc lakossága 800-ról 600-ra, Kisszelmencé 300-ról 200-ra csökkent. Ezen nem csodálkozhatunk, hisz mindkét falu zsákutca, így kevés reményünk van a fejlődésre. Időközben a Szovjetunió tagállamaira oszlott, Csehszlovákia pedig különvált Csehországra és Szlovákiára. A valamikori szovjet–csehszlovák határ a mi esetünkben szlovák–ukrán határrá módosult. Leomlott az idő vasfogának ellenállni nem képes deszkapalánk is, de sajnós a többszörös szögesdrót kerítés a helyén maradt. 2001-ben Nagyszelmenc és Kisszelmenc lakosai közösen küldtek petíciót a szlovák és az ukrán belügyminisztériumba. Kérték a két falu közötti határátkelő megépítését. Bár szlovák oldalról a petíciót formai hibákra hivatkozva elutasították, mégis elértük azt, hogy a két ország képvisellete az utóbbi években többször tárgyaljon a szelmenci határátkelőről. Eddig eredménytelenül. Tíz nap múlva, 2004. május 1-jén Szlovákia az Európai Unió tagjává válik. Talán jogos bennünk a félelem, hogy a szelmenci határnyitás ügye tovább húzódik, megoldatlanul. Hölgyeim és Uraim! Arra kérem önöket, hogy befolyásukkal gyorsítsák meg ennek a problémának a megoldását. Bízom abban, hogy az önök segítségével sikerül elérni azt, hogy 60 év után az egymástól elszakított rokonok, ismerősök újra meglátogathatják egymást anélkül, hogy néhány méter helyett több száz kilométert kelljen utazniuk. Bízom abban,

hogy az időközben nagymamává lett Rebeka is hamarosan virágot vihet a szülei sírjára, Szelmenc túloldalán. Köszönöm, hogy meghallgattak és szívesen válaszolok a kérdéseikre.

Diane E. Watson: Mielőtt a következő tanúra kerülne a sor, van egy pár kérdésem: először is, hogy történt Szelmenc falu szétszakítása?

Tóth Lajos: A második világháború befejezésekor szovjet politikai tiszték kezdték járni a falut, és próbálták rábeszélni az embereket, hogy csatlakozzanak a Szovjetunióhoz. Próbáltak meggyőzni néhány embert, igazolják aláírásukkal, hogy a falu a Szovjetunióhoz akar csatlakozni, majd e pár ember által aláírt dokumentumra hivatkozva előálltak azzal, hogy a falu a Szovjetunióhoz akar tartozni.

Diane E. Watson: Ez a határ választja szét a falut?

Tóth Lajos: Igen, ez az a határ, ami ma is elválasztja a két falut.

Diane E. Watson: Nem lehetne-e egy külön szuverén ország [„sovereign nation”] Szelmenc, és akkor megszűnik a vízumkérdés?

Tóth Lajos: Hát én úgy gondolom, hogy ez nem lehetséges.

Diane E. Watson: Hogyan lehetne megoldani, hogy Kísszelmenc és Nagyszelmenc együtt tartozzon az Európai Unióhoz?

Tóth Lajos: Nagyon egyszerűen, fel kell venni Ukrajnát is az Európai Unióba, és akkor Kísszelmenc is az Európai Unióhoz fog tartozni.

Diane E. Watson: A legjobb megoldás tehát az volna, ha a két Szelmenc között lenne egy kis határátkelő, amelyen a helybeliek közlekedhetnének?

Tóth Lajos: Igen, ez volna az optimális megoldás, azzal kiegészülve, hogy Kísszelmenc oldalán is, Nagyszelmenc oldalán is legalább tizenöt kilométeresre bővülne ki az átjárási lehetőség, mivel a rokonok, testvérek körülbelül ilyen sugarú körben szóródnak széjjel.

Diane E. Watson: Adjuk meg a szót Kacer nagykövet úrnak!

Rastislav Kacer: A szlovák nagykövet vagyok és mondanék néhány szót, hogy az információkat kiegészítsem. Ami elhangzott, nagyon igaz. Ez a megosztottság jaltai megosztottság, a hidegháború okozta megosztottság, amit a zöldsasztal mellett hoztak létre, a nagy stratégiai érdekeket figyelembe véve, tekintet nélkül az egyszerű átlagemberekre, mit sem törődve a hétköznapi emberi sorsokkal. Eddig együtt éltünk ezekkel a megosztottságokkal. Több ezekhez hasonló eset volt a határokon, nem csak Szlovákiában. Lengyelországtól kezdve dél felé tartva máshol a világon is előfordulnak ilyen esetek. Még az Egyesült Államokban is. Mit lehet tenni a realitáshoz alkalmazkodva? Az egyik dolog, hogy Ukrajna legyen tagja az EU-nak. Erre most nincs lehetőség, bár nagyon várjuk ennek a napját, mert úgy gondoljuk, hogy Ukrajna jövője Európához kötődik. A másik, hogy változtassuk meg a határt, ami nagyon bonyolult tárgyalás lenne. Amikor Csehszlovákia 1992 végén kettévált, volt néhány ehhez hasonló falunk, ahol a határ átment a lakóház nappaliján. Tárgyaltunk területek és falurészek cseréjéről, hogy megtaláljuk az emberséges megoldásokat. Ez a mostani ügy mindkét fél figyelmének a fókuszában van, és ahogy elmondtam, amikor Watson képviselő asszony nem volt még jelen, a megoldás, úgy tűnik, közeli. A gyakorlati megoldás, hogy meg kell nyitni ezt a kerítést. Nincs más reális megoldás. Ami a jogi helyzetet illeti, az nemcsak szlovák, hanem európai uniós is egyben. Az Európai Unió külső határán nem tudunk mást nyitni, csak szabványos nemzetközi határátkelőt. Semmi mást. Csak bizonyos jogi és bürokratikus eljárások szerint lehet határokat megnyitni. Szlovákia olyan átkelőt nyitna, amilyen korábban is volt, és ami most az EU külső határán nem lehetséges, mi ezt úgy hívjuk, hogy kishatárátkelő. Ahol a helybeliek személyi igazolvánnyal tudnak átjárni, hogy találkozzanak, nem pedig útlevéllel. Ami azt jelenti, hogy ezzel a lehetőséggel a helyi lakosok élhetnek. A jelenlegi jogi helyzetben ez nem lehetséges. Nálunk van egy lobb, amelyik

el akarja érni az EU-törvények megváltoztatását: közel van a jóváhagyáshoz, hogy lehessen kishatárátkelőt nyitni az EU határán, hogy legyen az átjárásra humánus megoldás. Ma az a helyzet, hogy aggodalom van az illegális átkelések miatt. Ami nemcsak az Egyesült Államokban gond. Ez egy globális probléma, és egyforma probléma, és nekünk nagyon óvatosnak kell lennünk annak érdekében, hogy megfelelően oldjuk meg ezt az ügyet.

Diane E. Watson: Tehát akkor ez egy olyan átkelő lenne, ahol útlevéllal...

Rastislav Kacer: ...nem, csak személyi igazolvánnyal...

Diane E. Watson: ...tehát a legális átkelés ellenőrzésével...

Rastislav Kacer: ...igen, hogy az átkelő helyi lakos-e.

Diane E. Watson: Úgy látom, hogy valaki az ukrán részről is meg akar szólni.

Olekszander Scserba: Ami a falu megosztottságát illeti, a Kijevből kapott tájékoztatás szerint ezt a határt 1919-ben húzták meg, az első világháború során, a megszálló hatalmak Franciaország és az Egyesült Államok voltak. A szovjet időkben a határ megerősítése történt. Az biztos. A legjobb megoldás, ez nem kérdés, Ukrajna EU-tagsága lehetne.

Diane E. Watson: Milyen messze van ez?

Olekszander Scserba: Nem olyan messze, mint ahogy azt szeretnénk.

Diane E. Watson: Nem olyan közel! Ugye?

Olekszander Scserba: Igen, nem olyan közel. Az első, hogy ennek a kérdésnek a végleges megoldása a kishatárforgalomra vonatkozó egyezmény megkötése lenne. Ez nem a mi kezünkben van, ez az Európai Bizottságra tartozik.

Diane E. Watson: Biztos vagyok benne, hogy ez folyamatban lévő vita, párbeszéd. Most szeretnénk fölszólítani a következő tanúnkat, Illár József urat, az ukrainai Kisszelmenc polgármesterét.

Illár József: Tisztelt Elnök Urak, Elnök Asszony, tisztelt Nagykövet Urak! Tisztelt Hallgatóság! Illár József vagyok, Kisszelmenc polgármestere. Szeretném megköszönni az Emberjogi Frakció meghívását Washingtonba. Engedjék meg, hogy egy pár szóval ismertessem a vasfüggöny hatását Kisszelmenc életében. A szovjet hadsereg bevonulása és az államosítás következtében községünk fejlődése megállt. Kisszelmencen nincs óvoda, iskola, nincs kulturház sem. Útjaink járhatatlanok, a közvilágítás szünetel, csatornarendszerünk nincs kiépítve. Kisszelmencen a nyolcvanas évekig építési tilalom volt, ami lehetetlenné tette a község fejlődését. A közlekedés nagyon körülményes. Nálunk a római katolikus templom és az élelmiszerbolton kívül nincsenek közösségi intézmények. Sokáig gondot okozott a temető hiánya, mivel a közös temető a határ másik oldalán maradt. A határ elszakította a kisszelmencieket a szeretteik sírjától is. A mai napig él az a szokás, hogy halottainkat kivisszük a vasfüggönyhöz, hogy a határ túloldalán élő rokonok végső búcsút vehessenek tőlük. Ez a washingtoni látogatás az első lehetőség arra, hogy nagyszelmenci kollágámat, Tóth Lajos polgármester urat jobban megismerhessem és elbeszélgessünk Szelmenc jövőjéről. Több ezer kilométert kellett utaznunk ezért a kőtetlen találkozásért. Kisszelmenc és környékének népe abban reménykedik, hogy hamarosan megnyílik a határátkelő. Ez elősegíti a települések gazdasági fejlődését és a családok egyesítését. Végső soron elősegíti azt, hogy megmaradhassunk a szülőföldünkön. Ha most nem sikerül határátkelőt kiépíteni a két falu között, akkor féltő, hogy a jövőben elvesznek a rokoni kapcsolatok. Azzal a kéréssel engedtek útnak Kisszelmenc lakosai, hogy kérjem meg Önöket, nyújtsanak segítséget a községek közötti határátkelő megnyitásához, az infrastruktúra kiépítéséhez és az ingyenes vízum bevezetéséhez. Azoknak az embereknek, akiket mi itt képviselünk, ez az utolsó reményük, hogy a be nem gyógyított sebekre gyógyírt kapjanak. Hatvan éve várunk erre. Köszönöm Önöknek a

figyelmet és a jövőben nyújtandó segítséget. Szívesen válaszolok a kérdéseikre.

Diane E. Watson: Csak azt akarom mondani, hogy tudomásom szerint a legközelebbi határátkelő harminc mérföld [ötven kilométer]. Van-e együttműködési szándék a két fél között arra, hogy áthelyezzék ezt a határátkelőt, vagy újat csináljanak a májusi EU-csatlakozás után? Ez olyan dolog, ami most is megvalósítható?

Illár József: Közelebb hozni nem tudjuk, sajnos, azt a határátkelőt, ami most átjárható, de a két község között meg kell hogy nyissuk a határt, és akkor teljesen közel vagyunk egymáshoz.

Diane E. Watson: Ugyanaz az intézmény, amely megnyitotta azt a határt, amely Szelmencről ötven kilométerre van, ugyanaz az intézmény nem tudná ellátni azt a funkciót is, hogy Szelmencen is megnyissa a határt?

Illár József: De, meg tudná tenni.

Diane E. Watson: Úgy gondolom, hogy közeledünk valamihez. Szeretnénk továbbmenni. Kérem a következő tanúkat, Zelei Miklós író.

Zelei Miklós: Tisztelt Elnök Úr, Elnök Asszony, Képviselő Urak, Képviselő Asszonyok! Tisztelt Emberjogi Frakció! Tisztelt Nagykövet Úr, Tanácsos Úr! Tisztelt Hallgatóság! Zelei Miklós író, újságíró vagyok. Budapesten élek, Magyarországon. Dokumentumkönyveket írok. Az elmúlt húsz évben jónéhányat publikáltam. A szlovákiai Nagyszelmenc (Vel'ké Slemence) és az ukrainai Kísszelmenc (Szolonci) ikerfaluról írott, 2000 tavaszán megjelent, *A kettézárt falu* című dokumentumregényem híre jutott eddig a legmesszebbre: az Egyesült Államok Kongresszusának Emberjogi Frakciójáig. Köszönöm a meghívást, és köszönöm, hogy figyelmet szentelnek ennek az emberjogi problémának. A XX. században Nagyszelmenc és Kísszelmenc lakóinak a feje fölött a megkérdésük nélkül tologatták ide-oda a határokat. Magyar alattvalók voltak. Azután Csehszlovákia, majd újra

Magyarország, azután megint Csehszlovákia, illetve a Szovjetunió állampolgárai. Egy kis kiigazítással is szeretnék mindjárt élni. Scserba úrnak, az ukrán nagykövetség tanácsosának előadásában azt hallottuk, hogy ezt a határt Kisszelmenc és Nagyszelmenc között 1919-ben húzták. Tévedés. Ott 1944 végéig, 1945 elejéig nem volt határ. Kisszelmenc és Nagyszelmenc az első világháború végéig Magyarország része volt. Az 1920-as Párizs környéki békéket követően Csehszlovákiához került. Kárpátalja szovjet bekebelezésével került a kisszelmenci falurész a Szovjetunióhoz, és akkor húztak ott határt. Korábban ott sose volt határ. Még annyi tartozik ehhez, hogy az első bécsi döntést követően, 1938–1944 között újra Magyarország része volt mindkét falurész. Az azonban igaz Scserba úr előadásából, hogy a Szovjetunió megerősítette ezt a határt, amikor meghúzta. Meghúzta és megerősítette. Ennek a megerősítésnek a következménye, hogy ma a nagyszelmenciek szlovák, a kisszelmenciek pedig ukrán állampolgárok. Nagyszelmencet szlovák nevéen – Vel'ké Slemence – megtaláljuk a térképen. Kisszelmencet azonban hiába keressük. A történet 1944 őszén kezdődött, amikor a Vörös Hadsereg megérkezett arra a földre, ahol az ikerfalú van. A politikai tisztak rögtön munkához láttak. Azon dolgoztak, hogy a Szovjetunió nyugatra tolhassa új határait. Nagyszelmencet és Kisszelmencet kettévágta az új szovjet–csehszlovák határ. Kisszelmenc, Szolonci, ekkor tűnt el a térképről. Hiszen a Szovjetunió azt hirdette, hogy legfőbb érték az ember. Nem dokumentálta a világ számára, hogy családokat, településeket vág ketté. A határ Nagyszelmenc és Kisszelmenc között 1945–46-ban megszilárdult. És azonnal kiépült a Szovjetuniót a Csehszlovák pufferállamtól hermetikusan elzáró vasfüggöny. Szögesdrótkerítés, határszántás, elektromos jelzőrendszer, rakétajelzőrendszer, őrtorony. A lakókat a szovjet oldalon az első tíz évben kijárási tilalom sújtotta éjjel. Kötelező volt az esti elsötétítés. A határon tilos volt átbeszélni. Aki ezt megszegte, azt

megbüntették. Ez sem volt elég, öt-hat méter magas palánkot emeltek a falu két része közé, hogy át se lehessen látni. A világszocializmus összeomlása reményeket keltett a szelmenciek szívében is. 1989 táján két ünnepi alkalommal megnyitották a határt a falusiak számára. De nem a szelmenci utcán! A falutól távolabb, a szántóföldön, térdig sárban mehettek át egymáshoz.

Diane E. Watson: Szeretnék föltenni két kérdést, elnézést kérek, hogy közbevágok, de el kell mennem egy másik megbeszélésre. Tudomásom szerint Szlovákia május elsején belép az Európai Unióba. Ekkor ki lesz az, kinek a feladata lenne, kinek a döntésén múlna, hogy a határnyitást megtegye Szelmencen?

Zelei Miklós: A Szlovák állam, az Ukrán állam döntésén múlik, és pozitív döntésük nem mondana ellent az Európai Unió gyakorlatának: a schengeni szerződés lehetővé tesz ilyen megoldásokat, van rá példa másutt is, például Lengyelország és Belarusz között. Lengyelország EU-tag lesz, Belarusz nem, Szlovénia ugyancsak, Horvátország nem, s a határaikon vannak és lesznek oda-vissza átjárható települések.

Diane E. Watson: Tehát ez megtehető.

Zelei Miklós: Igen, megtehető.

Diane E. Watson: És remélhetőleg rövid időn belül. Amit mi szeretnénk tenni, és amit javaslok két kollégámnak, akik aláírták az eredeti meghívót ide, hogy önök itt lehessenek, hogy az Emberjogi Frakció írjon levelet az Európai Uniónak. Legutóbb múlt ősszel találkoztunk az EU képviselőivel, és hamarosan megint fogunk találkozni, s az Emberjogi Frakció levelében javasolja, hogy a találkozó napirendjén majd első helyen legyen a határátkelő kérdése. El lehetne mondani nekik, hogy egy működőképes törvényhozási modell lehetne ennek a falunak a példája. Azt hiszem, hogy a nagykövet úr szeretne mindehhez hozzátenni valamit.

Rastislav Kacer: Azt gondolom, hogy Zelei úr nagyon jól válaszolt. Ez a realitás, amit elmondott. Valóban meg tudnánk nyitni a határátkelőt ma vagy holnap, ami ehhez szükséges, egy nemzetközi egyezmény Szlovákia és Ukrajna között. De ha megnyitjuk, annak egy szabványos nemzetközi határátkelőnek kell lennie, amely kielégíti a schengeni követelményeket, ami szerintünk két tucat millió amerikai dollárba [a couple of dozens of million US dollars] kerülne.

Diane E. Watson (nevetve): Amerikai dollárba?!

Rastislav Kacer: Mondhattam volna Európában is, mert egy az egy az arány, én csak egy itt ismert valutát neveztem meg, amit, érthetően, a kormányunk nem tudna holnapra rendelkezésre bocsátani. De tudom a tájékoztatásból, amelyet a kormányunktól kaptam, hogy nagyon közel vagyunk ahhoz, hogy az Európa Tanács elfogadja a törvénymódosítást, amelyről ön pontosan beszélt, mert ez a testület fogja meghozni a döntést, ami lehetővé teszi, hogy megállapodást kössünk a kishatárforgalomra, ami nagyon egyszerű, nem költséges megoldás lenne. A helyi lakosok számára nagyon emberien használható lenne helyi személyi azonosítóval, mint amilyen például Amerikában a jogosítvány, ami bizonyítja, hogy az illető helyi lakos, és ezért szabadon járhat-kelhet gyalog vagy biciklin. Valahogy így... Nagyon közel vagyunk ehhez, és azt gondolom, hogy a nyomás nagyon nagy, hiszen az Európai Unió hosszú-hosszú határán találunk hasonló eseteket, Szlovákiához pedig egy hetven mérföldnyi [száztizenkét kilométeres] szakasz tartozik az EU több ezer kilométeres külső határából. Nagyszerű példa lenne. Megköszönöm a részvételét az ilyen ügybuzgó embereknek, mint Zelei Miklós és mások, akik sürgetik, elősegítik ezt az ügyet. Nagy változást jelentene Európában, ha megváltoztatható lenne ötven év gyakorlata. És hogy megszabadulunk a vasfüggönytől és a hideg háború rossz örökségétől.

Diane E. Watson: Az Emberjogi Frakció többi tagja nevében nem vállalhatok kötelezettséget, de azt mondanám, hogy arra fogom kérni munkatársaimat, tájékoztassák a többi frakciótagot, hogy úgy tűnik, jó úton halad a dolog, és ha tudnánk írni egy levelet, támogatva, amit ezen a meghallgatáson hallottunk, azt hiszem, hogy a megvalósításra lenne néhány pénzforrás az ENSZ-en vagy a US AID-en keresztül. A munkatársaimat megbízom vele, javasoljuk az Emberjogi Frakció többi tagjának, hogy támogassuk ezt az elképzelést, amely szinte már megvalósult, s az egyetlen probléma a pénz. Az anyagi eszközök arra, hogy minden végképp összeálljon. Támogatni akarjuk önöket elképzelésük megvalósításában, és a pénzforrások megtalálásában.

Zelei Miklós: Nagyon köszönjük. Arra kérem az Emberjogi Frakciót, hogy vigye tovább ezt az ügyet. Nagyon jó volna konkrét dátumot is hallani, hogy mikor nyílik meg Szelmenc és Szelmenc között a határ, illetve a sztálini vasfüggönynek ez az utolsó maradványa mikor tűnik el. Mert való igaz, hogy a világban sok többfelé vágott település van, én is jártam néhányban, és az is megtörtént, hogy észre se vettem, amikor a település határon inneni egyik részéből átértem a határon túl lévő másik részébe. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Diane E. Watson: Megtiszteltetés, hogy itt lehettünk önökkel. Be szeretném mutatni Nagy Sándor urat, akivel Los Angelesben tárgyaltam, és aki most itt van a Capitoliumon, és folyamatosan tájékoztat minket az Európai Unióval való előrehaladásról, amit mi lehetőleg támogassunk anyagiakkal.

Nagy Sándor András: Nagyon köszönöm képviselő asszony, nagyra becsüljük, hogy figyelmét ennek az ügynek szenteli, a magyar közösség nagyon hálás ezért. Az Amerikában élő másfél millió magyar nagyon együttérez a szelmenciekkel, az ő adományaikból utaztak ide a polgármesterek, Los Angelesben is, másutt is gyűjtöttünk erre. Amikor John

F. Kennedy meglátogatta a berlinieket, azt mondta, hogy minden szabad ember berlini polgár. Hat héttel ezelőtt lehetőségem volt ott állni Szelmencen a falut elvágó drótkerítésnél, és hálás vagyok önnek, képviselő asszony, hogy folytatják a nagy elnök, Kennedy hagyományát, hogy reményt adnak a megosztottságban élő embereknek. Köszönetünket fejezzük ki a frakció más munkatársainak is.

Diane E. Watson: Odamegyünk és az elsők leszünk, akik átmegyünk a megnyíló határon.

Rastislav Kacer: Csatlakozom!

Nagy Sándor András: Köszönöm a figyelmet. Kisszelmenc polgármestere szeretne egy ajándékot átnyújtani a képviselő asszonynak. Egy faragott kulcsot, amely, reméljük, megnyitja majd ezt a kaput.

Illár József: Tisztelt Elnök Asszony! Engedje meg, hogy átnyújtsam önnek ezt a szimbolikus kulcsot, hogy a közeljövőben ezzel a kulccsal nyissuk meg Kisszelmenc és Nagyszelmenc között a határt. Ezt a kulcsot egy kisszelmenci lakos készítette, és belevitt három motívumot, a búzakaralászt, ez a gazdagság jele, a falevelet, ez a barátság jele, és a halpikkelyek a szabadságot jelképezik, amint a halak egyik tengerből szabadon át tudnak úszni a másikba. És ha már megismerkedtünk, kérem, viselje szíven sorsunkat.

Diane E. Watson: Nagyon szépen köszönöm. Szívünkbe és eszünkbe véstük ezt az ügyet, és mögötte állunk végig. És használni fogjuk a kulcsot, hogy kinyissuk a határt.

Rohonyi Rudolf: Még van egy kis időnk az ülés befejezéséig.

Nagy Sándor András: Röviden, a jegyzőkönyv miatt, mondanék egy pár szót. Hálásak vagyunk az Emberjogi Frakciónak, Lantos és Wolf kongresszusi képviselő uraknak, és annak a nyolc kongresszusi tagnak, akik aláírták az Ukrajna elnökének és Szlovákia miniszterelnökének címzett

levelet, mert az a levél jelzi, hogy az amerikai kongresszus szeretne határátkelőt ebben a faluban, és szívmelengető számunkra, hogy a kongresszus tagjai figyelemmel fogják kíséрни egy ilyen kis falu sorsát. Ugyancsak szeretném megköszönni a szlovák nagykövet úrnak és az ukrán nagykövetség tanácsosának, hogy eljöttek, és megkönnyítik a párbeszédet ebben a témában. Úgy hiszem, hogy a jövőben továbbra is együtt kell dolgoznunk. Én, mint az amerikai magyarokat az amerikai kongresszusban képviselő szerevezet feje, ezentúl is törődöm ezzel az ügyel, és örömmel tölt el, hogy megoldására történelmi lehetőséget látok, mert valóban úgy gondolom, hogy ez a határ Sztálin és a hidegháború hagyatéka. Nyilvánvaló, hogy nem Szlovákia és Ukrajna nagyszerű népe húzta meg ezt a határt. Megteszünk minden szükségest, hogy továbbra is együtt dolgozzunk önökkel azért, hogy a határ megnyitásának tanúi lehessünk. Fontosnak tartjuk, hogy elősegítsük az ott lakó emberek boldogságát azzal, hogy megszűnik a kettéosztottság. Továbbra is célunk, hogy Kisszelmenc és Nagyszelmenc között a határátkelő belátható időn belül megnyíljon, és hogy a határátlépés, a falu lakóinak kívánsága szerint, ingyenes legyen, mert a vízumdíj számukra óriási teher, különösen az ukrán oldalon, ahol százszázalékos a munkanélküliség, de a szlovák oldalon is magas. Mégegyszer szeretném megköszönni, hogy eljöttek, és folytatni szeretném a közös munkát annak érdekében, hogy a határ a közeljövőben megnyíljon. Hiszen más példákat is látunk erre az Európai Unióban! Lengyelországnak Belarusszal van ma is érvényben lévő megállapodása az egyszerűsített határátlépésről. Az EU-tag Szlovénia és a nem EU-tag Horvátország határán is van egy kettéosztott falu, ahol ugyancsak működik az egyszerűsített határátkelés. Őszintén reméljük, hogy a két kormány együttműködésével hamarosan kézzelfogható eredmények születnek. Mégegyszer szeretném megköszönni, hogy itt vannak, és a polgármestereknek is köszönöm, hogy ideutaztak.

Rohonyi Rudolf: Köszönöm, hogy kifejtették álláspontjukat, és remélem, hogy a megegyezés megszületik. Köszöm a megjelenést Kacer nagykövet úrnak, Scserba tanácsos úrnak, Tóth polgármester úrnak, Illár polgármester úrnak, Zelei úrnak, Nagy Sándor úrnak. Minden jót kívánok.